

МАРКАЗИЙ БАНК РАҚАМЛИ ВАЛЮТАСИНИ ЖОРИЙ ҚИЛИШНИНГ ДОЛЗАРБЛИГИ

Юлдошев Оббос Амонович

Турон университети

ўқитувчиси Email: abbosyuldashev667@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20746578>

Аннотация. Мақолада жаҳоннинг айрим давлатларида ва ҳалқаро транзакциялар учун рақамли валютанинг қулланилиши муваффақиятлари ва уни Ўзбекистонда ҳам жорий қилишнинг мақсадга мувофиқлиги тўғрисида фикр юритилади. Шунингдек, рақамлаштириш билан боғлиқ молиявий хизматлар самарадорлигини ошириш борасида давлатнинг рағбатлантириш функциясини фаоллаштириш зарурлиги хусусидаги таклифлар билдирилади.

Калит сўзлар. тўлов тизими, марказий банк рақамли валюталари (МБРВ).

АКТУАЛЬНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ ЦИФРОВОЙ ВАЛЮТЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА

Юлдашев Оббос Амонович

преподаватель

университета Турон Email: abbosyuldashev667@gmail.com

Аннотация. В статье рассматриваются успехи использования цифровой валюты в некоторых странах мира и для международных расчетов, а также целесообразность ее внедрения в Узбекистане. Также высказываются предложения о необходимости усиления стимулирующей функции государства по повышению эффективности финансовых услуг, связанных с цифровизацией.

Ключевые слова. платежная система, цифровые валюты центрального банка (ЦВЦБ).

IMPLEMENTATION OF THE CENTRAL BANK'S DIGITAL CURRENCY

Yuldoshev Obbos Amonovich

Teacher at Turon University Email: abbosyuldashev667@gmail.com

Abstract. The article discusses the successes of using digital currency in some countries of the world and for international transactions, and the feasibility of introducing it in Uzbekistan. It also makes suggestions on the need to activate the state's incentive function to increase the efficiency of financial services related to digitalization.

Keywords. payment system, central bank digital currencies (CBDC).

Кириш. Рақамли технологиялар ҳисоб-китоб ва тўлов тизимларининг шакли, мазмуни билан боғлиқ технологик жараёнларини ўзгартириб, уларни тез ва қулай бажармоқда. Улар сунъий интеллект, блокчейн технологиялари, ва электрон ҳамёнлардан фойдаланишга асосланган. Шунингдек, замонавий тўлов тизимлари марказлашган бошқарувга асосланган, қулай, тез ва хавфсиз бўлиши керак.

Таҳлил ва натижалар.

Марказий банк рақамли валютаси(МБРВ)ни жорий қилишнинг афзалликлари.

Ривожланган давлатларда синовдан ўтказилаётган марказий банкнинг рақамли валюта (МБРВ) тўлов тизимлари - аҳолига молиявий хизматни самарадорлигини оширади. Жумладан, Хитой Марказий банки томонидан 2023 йилдан бошлаб фаол қўлланилаётган рақамли юан (mBridge) лойиҳаси аҳолига кенг қулайликлар келтирмоқда. Шунингдек, 2025 йилдан Қозоғистонда қўлланилмоқда, Россияда эса 2026 йилнинг 1 сентябрдан қўлланилиши мулжалланган.

Марказий банк рақамли валютаси (МБРВ)ни мамлакатимизда жорий қилиниши тадбиркорлик соҳасида янги бизнес-моделларни яратилишига хизмат қилади ва молиявий ресурсларнинг мақсадли сарфланилиши юзасидан назоратни кучайтириш имконини беради ҳамда миллий валютанинг молиявий барқарорлиги ва суверенитетига таҳдид солиши мумкин бўлган ташқи тўлов тизимларига қарамликдан қочиб ёрдам беради.

Маълумки, Ўзбекистон 2025 йил 1 январдан БРИКСнинг ҳамкор давлати мақомини олди. БРИКСнинг келажак лойиҳаларига назар соладиган бўлсак, Россия молия вазири ўринбосари Иван Чебесковнинг таъкидлашича Россия БРИКСга аъзо мамлакатлар марказий банклари билан биргаликда миллий валюталарда, жумладан рақамли тўловлар учун BRICS Bridge платформасини ишга тушириш устида ишламоқда (масалан, бу рақамли рубл, юан ёки риал бўлиши мўмкин).

Умуман, катта иқтисодий мамлакатларидан бирида рақамли қимматли қоғозлар чиқариш бўйича ижобий қарор бошқа регуляторларнинг фаоллашишига олиб келиши ва бу глобал миқёсда занжирли боғланишни ташкил қилиши мўмкин. Жорий тадқиқотлар шуни кўрсатадики, марказий банк рақамли валюталари биринчи навбатда алоҳида мамлакатларда, кейин эса халқаро транзакциялар учун янги тўлов воситасига айланиши мўмкин. Шу сабабли, рақамли валюталардан фойдаланишнинг қулайликларини ҳисобга олиб, шунингдек, рақамли валюталар билан боғлиқ халқаро транзакцияларга ўз вақтида жавоб қайтариш мақсадида Ўзбекистоннинг ҳам ўз марказий банкнинг **“рақамли валюта концепцияси”**ни (рақамли сўм) яратишга киришиши мақсадга мувофиқ. Бунда албатта, РВ операциялари хавфсизлиги ҳисобга олиниши лозим.

Шунингдек, молиявий хизматларни самарадорлигини ошириш мақсадида рақамлаштиришни амалга ошириш маълум ҳаражатлар (*масалан; дастурлаш, автоматлаштириш, интеграция ва бошқалар*) билан боғлиқ. Шу сабабли барча соҳаларда рақамлаштириш жараёнини жадаллаштириш мақсадида давлатнинг рағбатлантириш функциясини фаоллаштириш зарур. Жумладан:

- солиқ тўловчиларнинг рақамлаштириш билан боғлиқ хизматларни (қонуний аниқлаштирилган рўйхати бўйича) реализация қилиш бўйича айланмаларини солиқ солишдан (фойда ва қўшилган қиймат солиғидан) озод қилиш;

- рақамлаштиришни жадаллаштириш мақсадида республикада шу соҳа билан шуғулланувчилар (жисмоний ва юридик шахслар) ўртасида рақамлаштириш мавзулари бўйича тез-тез конкурслар ўтказиб туриш ва ғолибларни ҳар хил даражада пул мукофотлари билан тақдирлаш лозим. Бу эса шу соҳа билан шуғулланувчи салоҳиятли мутахассислар сонининг ошиши ва келажақда мукамал рақамли технологиялар яратилишини рағбатлантиради. Бундай тадбирлар ҳар хил даражадаги давлат ва хусусий субъектлар (вазирлик, ташкилот ёки ўқув муассасалари) томонидан ўтказилиши мўмкин.

Хулоса ва таклифлар

1.Рақамли валюта имкониятларидан фойдаланиш. Айрим давлатларнинг ўз рақамли валютасидан фойдаланиш имкониятлари кенгайиб бораётганлигини ҳамда шу йўналишдаги халқаро тажриба ютуқларидан келиб чиқиб, яқин келажақда марказий банк рақамли валютаси(МБРВ)ни мамлакатимизда жорий қилиш мақсадида Ўзбекистон Марказий банки томонидан **“марказий банк рақамли валютаси”** концепциясининг ишлаб чиқилиши мақсадга мувофиқ;

2. Рақамлаштиришни рағбатлантириш тадбирлари - муваффақият омили. Рақамлаштиришни жадаллаштириш мақсадида республикада шу соҳа билан шуғулланувчилар ўртасида рақамлаштириш мавзулари бўйича тез-тез конкурслар ўтказиб турилиши ва ғолибларни ҳар хил даражада пул мукофотлари билан тақдирлаш лозим. Бу эса шу соҳа билан шуғулланувчи салоҳиятли мутахассислар сонининг ошиши ва келажақда мукамал рақамли технологиялар яратилишини рағбатлантиради.

3.Соҳаларда рақамлаштириш жараёнини жадаллаштириш мақсадида давлатнинг рағбатлантириш функциясини фаоллаштириш. Соҳаларда рақамлаштириш жараёнини жадаллаштириш йўналишида давлатнинг рағбатлантириш функциясини фаоллаштириш ҳамда рақамлаштириш ва молиявий хизматларни самарадорлигини ошириш мақсадида солиқ тўловчиларнинг рақамлаштириш билан боғлиқ хизматларни (қонуний аниқлаштирилган рўйхати бўйича) реализация қилиш бўйича айланмаларини солиқ солишдан (фойда ва қўшилган қиймат солиғидан) маълум муддатга озод қилиш.

Adabiyotlar, References, Литературы:

- 1.Рахимова Х.У. (2024) Современные тренды в цифровизации платёжной системы Узбекистана. MOLIYA VA BANK ISHI, 1(2024).1-7
2. Салаев, Р. Ш. (2022). Тижорат банкларида рақамли активлар муомаласини ташкил қилиш ва уни ўзига хос хусусиятлари. MOLIYA VA BANK ISHI, 8(1)
3. Джуффе, Ф. (2021). Цифровизация банковского сектора. Retrieved May 14, 2021, from Цифровизация банковского сектора | Finance de Demain Consulting